

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 18 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 503

Impresii despre Franța

Pe sala Bibliotecii Naționale din Paris care ar putea fi numită „sala de odihnă”, căci plimbările și conversațiile pe care ea le îngăduie destind spiritul, întâlnirea cu compatrioții din generația tânără se transformă uneori într-o conversație lungă, după obiceiul oriental. Fără ca păcaul să fie măturat, prelungirea conversației înseamnă sacrificarea, cu deplină știință, a unei zile de bibliotecă. Fierce, cu gândul ferm că lucrul nu se va repeta.

— „Nimic nu mă mulțumește în Franța decât trecutul. Umbrele dela Palais Royal, această minune de eleganță sobră, mă urmăresc în drumul spre Bibliotecă. În „cartierul latin”, unde locuiesc, retrăesc disputele școlilor medievale. Din fiecare fereastră a străzilor înguste din jurul bisericii Saint-Séverin mă privesc parcă ochi meditațivi de cărturari de pe vremuri... Dar prezentul... vai și amar! Excelsul de politică, iată ce a dăruit Franței secolul al nouăsprezecelea.

În locul cărții scrise pe îndelețe, pretutindeni întruniri și conferințe, acestea din urmă îngrozitor de superficiale. Sorbona? Ai fost și ai auzit, ca și mine. Acolo nu găsești nici măcar spumosul spirit, lipsit de adâncime, al articolului de ziar. Un formalism didactic, sec, lipsit de invenție intelectuală și de îndrăzneala opiniei. Nici o idee nouă. Nici un elan spre transcendent. Nimic mai penibil decât acest popor inteligent și lucid făcând metafizică, într-un limbaj tehnic, împrumutat dela Germani, la care metafizica este o nevoie organică. Franzezii n'au decât inteligență și tocmai de aceea nu pot fi intelectuali. Intelectualismul este pasiunea și contemplație, este credința în misiunea sa, a viziionarului neînțeles de societatea vremii tale. Dar Franzezii, Stendhal o știa bine, înlocuiesc pasiunea sumbră cu vanitatea burgheză. Francezul strălucеște în oratoria politică. La fiecare răspântie a foburgurilor populare găsești câte un individ jovial și pântecos care „haranghează mulțimea”. Niciodată neamul acesta vorbăreț și sociabil nu va arunca în lume o mistică, o credință, care să despărta pe individ de mulțime, topindu-l în tăcerea bolții înstelate.

Redau, cu stângăcie și de-

zordine, crâmpie de idei care mi-au rămas în minte. Se poate totuși desprinde din ele antipatia împotriva unui raționalism mediocru, lipsit de valvătăia credinței, în înțelesul cel mai larg al acestui cuvânt. Nu la unul singur, ci la mulți prieteni, ceva mai tineri, din cei care am frecventat anul trecut, în zilele mohorâte de venică toamnă pariziană, bibliotecă și cursuri, am întâlnit rezistența suflătoare ceacece li se părea prea geometric, prea mult lipsit de frământarea pasiunii, în cultura franceză contemporană.

Este sufletul francez, în comparație cu al nostru; așa de prozaic, atât de împăcat cu viața, oricum ar fi ea, în cât pe noi, orientali bogăți în neliniști interioare, ne respinge dela început? Dar atunci cum se lămurește aderența atâtor intelectuali români din veacul trecut la valorile spiritului francez? Erau pe atunci Francezii mai capabili de elanuri? Eram poate noi, Românii, mai puțin complicați suflători și mai puțin înclinați spre marile probleme metafizice?

Fără voie, îmi amintesc de cuvintele, aruncate de mult, într-o convorbire obișnuită, de un profesor universitar român cu sufletul format în atmosfera raționalistă a fenomenului de odinioară. — „Pe vremea aceea nervii noștri erau liniștiți. Societatea românească era sau, în orice caz, părea echilibrată. Pentru intelectualul tânăr nu se puneau problema „ajungerii”: diploma de licență deschidea toate drumurile și realiza toate viziunile. Dar, când mă gândesc bine, suferam toți de o cumplită plictiseală, pe care n'o putea omori cafeleaua și salonul monden. Nimic nu se întâmpla în România la 1900. Înfrirparea unei aventuri erotice și publicarea unei poezii lirice, o compoziție limpede și dulceagă, erau evenimente care ne exaltau. Nu aspiram la nimic pe planul vieții sociale. Nu credeam în nimic, decât poate în „falimentul științei”. Cuvântul „mistică” nu exista în vocabularul nostru.”

Confruntarea celor două mărturisiri limpezește, într-o măsură oarecare, taina revolte prietenului meu în fața „uscăciunii” sufletului francez. Echilibrul sufletesc al Francezului mijlociu nu este

fără legătură cu echilibrul social al Franței contemporane. Cine a trăit, fie și puțină vreme, în Franța își dă seama cu ușurință de soliditatea unei construcții naționale pe care dela distanță n'o putem aprecia totdeauna cu exactitate. Depărtarea așează adesea, printr-o optică defectuoasă, în locul Franței adevărate, imaginea falsă a unei țări dizolvate în anarhie spirituală și socială.

„Plictiseala” de care-și amintea că suferise, în zile lungi de reverie tinerească, intelectualul român matur de astăzi, este, trebuie s'o recunoaștem, inconvenientul unui avantaj: avantajul de a trăi într-o societate care, cel puțin în sfera orășenească, nu cunoștea zbuciumul luptei pentru trai și pentru parvenire sau îl cunoștea într-o formă foarte atenuată. Căci, oricât de metafizice vor fi fost neliniștile pe care tânărul intelectual român din 1937 nu le găsea împărțite de sufletul francez, nu pot uita un amănunt izbitor: cu o ciudată ușurință, convorbirea noastră aluneca, și nu din vina mea, pe panta, mult mai pălântească, a... crizei de locuri în învățământul superior din România.

Am înțeles atunci mai bine ceacece știam de multă vreme: că neliniștile filosofice sunt adesea întreprinse în suflet, dincolo de vârsta visurilor și a problemelor care este tinerețea, de subconștientul nemulțumiri personale. Nemulțumirile nu sunt, la intelectuali, numai de natură materială. Ele sunt mai ales de esență morală. Ceacece frământă de obicei sufletul intelectualului tânăr, dar ceacece, în același timp, îi dă aripi să zboare, este eterna ambiție de a se distinge, așa de legitimă. Odinioară, în România, în mijlocul unei vieți sociale mai echilibrate, această nobilă aspirație se putea împlini și în situația de profesor de liceu (cu salariu normal, cu ore puține), ba chiar, în cazuri fericite, în situația de funcționar administrativ la Stat, cu o vagă slujbă — sinecură, suficientă pentru a trăi cu îndestulare și a păstra preocupări de intelectual. Era atunci epoca de aur a boemiei care umplea cafenelele literare din București.

Alexandru Clăudian
Urmare în pag. 2

Doi tineri

Lipsa tinerilor sprinteni și pasionați de literatură este așa de mare încât găsirea unor astfel de elemente este un noroc. Cu o adevărată satisfacție atrag atenția cititorilor asupra d-lor G. Ivașcu și Alex. Piru. Ar fi prematur să-i prezint ca valori certe ale scrisului. Sunt încă prea tineri. Dar în câmpul superior al jurnalisticii literare, deocamdată, sunt remarcabili. Cine a redactat un jurnal literar știe ce grea e această muncă în latura intelectuală. Aci gollurile nu se umple cu tăieturi. Redactorul trebuie să fie pe rând exponentul tuturor genurilor literare. Cu un spirit primitor de noutate, cu o cunoștință adâncă a literaturii contemporane, cu un stil clar, lesne adaptat la materie, cu o promptitudine de jurnalist, cu o erudiție de profesor (căci e profesor), d. Ivașcu te uimește prin justetea cu care se adaptează la problemelor redacționale. celor mai complexe. Și tot, și poate răspunde la orice misiune intelectuală într-un mod superior și cu o vibrație sufletească extraordinară. Poate că d. G. Ivașcu va face critică, literatură, ori erudiție. Dacă nu le va face pe acestea va fi un jurnalist în sensul superior, creator, al cuvântului, un animator de idei, un fel de Giuseppe Prezzolini, al nostru. D. Al. Piru este încă foarte tânăr. Și indiferent cași la d. Ivașcu, de ce va face mai târziu, acțiunea lui de acum este remarcabilă pentru un tânăr. D. Piru citește mereu, are un stil care caută subtilitatea, nu e plin de acele prejudecăți pe care tinerii le moștenesc așa de repede dela bătrâni, are gravitate și justete. E suficient a spune că examinându-i recenzile ajunsă la încheierea că sunt dintre acelea care spun ceva. Începi să simți că elogiile sale ar fi substanțiale și solide iar rezervele turburătoare, fondate. Din acea clipă d. Al. Piru nu-ți mai apare tânăr ci cu acea absență de vârstă care e a criticului adevărat.

G. C.

Sfânta Teresa de Avila

Personalitățile literare ale Spaniei au pornit, în bună parte, dela lecturi fantastice, iar nu dela un conflict al vieții trăite. Ca și în alte cazuri ulterioare, Sfânta Teresa — născută la Avila în 1515 — începe prin citirea romanelor cavaleresti. Obsesia acelor naționali se află atât de înrădăcinată în Spania Renașterii, încât până și viețile sfinților prezentau o factură deosebită. Astfel, în lectura lor se surprind lupte corp la corp cu legiuni de demoni, în care cavalerii credinței sunt ajutați de cetele îngerești. Nu de mirare că o atât de înzără literatură hagiografică a aprins imaginația viitoarelor sfințe, care la vârsta de șapte ani încearcă să-și părasească locuința părintească în căutarea martirajului. Pentru mentalitatea ei copilăresc imaginifică, Maurii ucigători mai străbateau încă pământurile Castiliei.

După moartea mamei sale a fost dată să-și desăvârșască educația în mănăstirea Santa Maria de Gracia din Avila. La vârsta de 18 ani se decide să intre în ordinul Carmelitelor, dar o boală îndelungată o constrânge să părăsească temporar mănăstirea; astfel ea trăiește doi ani paralițic în casa tatălui său. Reintrând în mănăstire este încercată, la un moment dat, de o criză a îndoielii, când se lasă de rugăciune, primind în locutiului mănăstirii dese vizite lumești. Atunci are loc prima apariție a lui Isus, care-i reproșează această răceală religioasă, determinând-o să se dedice cu tot sufletul vieții interioare. De acum, toată silința sa se îndreaptă către reformarea ordinului Carmelitelor. După mai multe eforturi și după neajunsuri din partea inchiziției ea reușește să instituie mai multe fundațiuni religioase. Moare în 1582 în vârstă de 67 de ani.

Adevărata biografie a Sfinței Teresa este, însă, cea interioară, așa cum apare în *Libro de su Vida*, începută în 1561 din îndemnul dominicanului Ibannez. Această scriere — împreună cu cea intitulată *Castillo interior* — nu indică numai un caz de psihologie religioasă, ci contribuie și la fixarea unei tipologii feminine în literatură. Astfel, se știe că de multe ori expresia cea mai adecvată a unui atare tip literar poate porni

numai dela o trăire de ordin practic, adesea militant; altminteri, se află pândit de un esteticism de calitate inferioară. Pe această cale, ca și Sfânta Caterina de Siena, călugărița din Avila, povestind cu sinceritate dificultățile contingente sau aventurile interioare ale carierei sale religioase, ajunge fondatoarea prozei literare spaniole.

Dacă ar fi să caracterizăm stilul acesteia femeii, l-am numi un realism al supranaturalului. Într'adevăr, străduința cea mai încordată a acestor scris se evidențiază în redarea exactă, limpede, chiar amănunțită a numeroase viziuni beatifice. Imaginile utilizate pentru descrierea acestor viziuni au acru unei sincerități cuceritoare. Stările sufletești însoțitoare sunt desemnate de o mână tot atât de precisă. Apar rare cazurile femeilor în literatură, care să fie dotate cu posibilități plămuitoare atât de viguroase. Astfel, asistăm mai întâi, cum într-o zi stând sfânta în rugăciune, Dumnezeu i se desvăluie cu înecutul, arătându-i numai mâinile, iar peste câțiva timp i se face văzut și chipul. Uneori, cu toată zguduirea sufletească și spaima provocată de aceste viziuni, apar neașteptate unele trăsături ale curiozității de amănunt, specific feminine. În mijlocul încântării produse de una din aparițiile lui Isus, Teresa se străduiește totuși să discearnă culoarea ochilor lui; dar turburată de un asemenea efort străin extazului, viziunea dispare.

Îndeobște, Sfânta Teresa zărește înăuntrul viziunilor sale acea lumină supranaturală, declarată atât de frecvent în mărturiile misticilor. Semnificativ este, însă, factorul sensualist care apare în cazul de față, stânjenit parcă de hieratismul acelei lumini; astfel, se observă peste tot o tendință de îmbălbăzire, de umânzarea în exprimarea aceluia fenomen suprafiresc, numit pe rând „blancura suave” sau „resplandor infuso”. Această lumină, care pare a naturii, este în fond artificială, deoarece nimic nu poate s'o turbore; ea n'are noapte. Termenul deplasat de „artificială” apare relevant pentru înțelegerea naturii feminine a Teresei. Ca și în cazul copiilor, la femei unele noțiuni capătă valori speciale, pentru uzul pro-

priu. Câteodată, însă, imaginile prind un relief turburător; bunăoară, amintita lumină este ca și privilegiata unei ape foarte limpezi, care curge deasupra cristalului și răsfârge în ea soarele, față de una turbure și înnegurată, care curge pe pământ”. În sfârșit, unele imagini exprimate cu anticipație gigantismul baroc, cum este compararea lui Dumnezeu cu un diamant uriaș, mai mare decât lumea, pe ale cărui fațete se oglindesc faptele neaste în întregime, fiindcă el cuprinde totul.

Trebuie subliniat încă odată că înăuntrul cadrului de sanctitate, Teresa își păstrează nealterată factura spirituală contingent feminină. Cu toată energia fără seamăn cheltuită în fundațiuni religioase, cu toată conștiința harului, cu toată puterea ei de expresie literară, sfânta din Avila rămâne o femeie simțioasă, modestă, parcă fără apărare. Viziunile sale sunt însoțite adesea de clipe de spaimă, exprimate ca reacțiuni ale unei ființe gingașe, față de fenomene ce-i întrec cu mult puterile. Iar sensualismul său specific se dovedește în afirmarea că durerile pe cari i le dă Dumnezeu în suflet, apar corespunzătoare unor dureri truenesti. *Sine describere de albi mistici*, ca St. Francisc din Assisi d. p., Teresa nu se află deplin emancipată de obsesia răului fizic.

Totuși, această din urmă trăsătură este în întregime comună mentalității Barocului, ale cărei trăsături Sf. Teresa le posedă virtual. Pe lângă unele imagini amintite, multe motive ale irracionalismului baroc își trădează astfel indiciile primelor începuturi. Bunăoară, senzația de *no se que* (nu știu ce) care s'a bucurat de o circulație vastă în veacul următor, este adânc resimțită de Sf. Teresa cu prilejul pășirii într-un confesional, iar acceptația lumii ca vis, așa cum va apare în zilele lui Calderon, își găsește una din anticipațiile sale în exclamația Teresei: „Tot este vis și glumă ceacece văd cu ochii corpului”. Adevărul se zărește numai în lumina supra-naturală a viziunilor; dar această constatare ne face să atribuim întregii trăiri a vieții ca vis, o înrădăcinare în același realism supra-natural al Teresei de Avila.

Edgar Papu

Cântec nedrept

— motiv jugoslav —

Când voiu fi bulgăre de ghiță
Culcat pe masă, înțeleg
Nu-mi puneți mâinile pe plept:
Mi-au fost destul legate 'n viață.

În cutăr lung și legănat,
Pe dealul negru mă veți duce,
La căpătâl nu-mi puneți cruce:
Destul am fost crucificat.

Svârșiiți cât mai înalt pământul
Și mil de stânci pe mușuroi,
La judecata cea de-apol
Să nu-mi pot părăsi mormântul.

La șapte ani săpând, în van
M'o căuta isteasta săpă:
M'am cufundat adânc în groapă
Și-am ars, în focul subteran.

Victor Eftimiu

Foiletonul „Jurnalului Literar”

Diavolul îndrăgostit

de CAZOTTE

Păstrărăm tăcerea câtăva vreme; în sfârșit unul din prietenii lui Soberano o rupse. — Nu-ți cer secretul tău, Alvaro; dar îmi închipuiu că ai făcut legăminte neobișnuite. Nimeni n'a fost vreodată slujit ca dumneata și de patruzeci de ani de când lucrez n'am obținut un sfert din favorurile pe care le-ai căpătat într'o seară. Ca să nu mai vorbesc de cea mai ce-rească viziune pe care e cu putință s'o aibă un om în vreme ce în împrejurări de astea ochii noștri sunt mai de grabă îgniji decât înveșeliți. În fine, treaba dumitale. Ești tânăr și la vârsta dumitale, omul are dorința prea vie ca să mai aibă timp de cugetat. De aceea se a-

runcă în plăceri orbește. Bernadillo, așa se numea omul, se asculta vorbind și-mi dă vreme să-mi alcătuiesc răspunsul. — Nu-mi dau seama — îi răspunsei — prin ce am putut să-mi atrag favoruri așa de distinse; bănuiesc că vor fi foarte scurte și mângâierea mea va fi de a le fi împărțit pe toate cu bunii mei prieteni. — Amicii văzură că umblam să fiu rezervat și convorbirea încetă. Tăcerea însă aduse reflecția: îmi amintii ce făcusem și ce văzusem; comparai vorbele lui Soberano cu acelea ale lui Bernadillo și ajunsei la încheierea că ieșisem din cea mai grea strămoare în

care curiozitatea desartă și nesocotința pot să împingă pe un om de soiul meu. Nu eram lipsit de instrucție, fusese crescut până la trei-sprezece ani sub ochii lui don Bernardo Maravillas, tatăl meu, gentilom fără pată, și de donna Mencia, mamă-mea, femeia cea mai evlavioasă, cea mai vrednică de respect din Estramadura. — Mamă! — gândeam — ce-ai zice tu de fiul tău dacă l-ai fi văzut, dacă l-ai mai vedea? Dar asta nu va dura, îmi dau cuvântul. — Intre timp trăsura sosea la Napoli. Dusei acasă pe prietenii lui Soberano. Acesta din urmă și cu mine ne întoarsem în cvartir. Strălucirea echipajului meu ului puțin garda prin fața căreia trecu-ram în revistă, dar grațiile lui Biondetto, care ședea pe capră, izbiră în deosebi pe privitori. — Pajul dădu drumul trăsorii și servitorimii, luă o faclă din

mâna lacheilor și traversă camera spre a mă conduce la apartamentul meu. Odașul meu, și mai uimit decât ceilalți, vru să-mi vorbească spre a-mi cere lămuriri asupra noului fel de viață de care făceam paradă. — Ajunge, Carlo, — îi zisei intrând în apartamentul meu — n'am nevoie de tine; du-te de te culcă, vom sta mâine de vorbă. — Suntem acum singuri în cameră și Biondetto a închis ușa pe dinăuntru; situația mea era mai puțin penibilă în mijlocul tovarășilor de care mă despărțisem și al larmei prin care trecusem. — Voind să pun capăt aventurii, mă concentrez o clipă. Arunc ochii asupra pajului; el îi lasă pe ai săi în pământ; o roșeață i se urcă pe nesimțite în obraji; ținuta lui trădează sfiala și multă emoție. În fine mă hotărăsc să-i vorbesc. — Biondetto, m'ai slujit

bine, ai pus chiar gingășie în tot ce-ai făcut pentru mine; dar, cum te-ai plătit dinainte, gândesc că ne-am achitat. — Don Alvaro e prea nobil ca să-și închipue că a putut să se achite cu prețul acesta... — Dacă ai făcut mai mult decât îmi datorai, dacă îți datorez un rest, fâmi socoteala; dar nu-ți dau cuvântul că vei fi plătit numaidecât. Solda din urmă am mistuit-o; sunt dator la joc, la han, la croitor... — Glumiți cu totul în afară de chestiune... — Dacă am să părăsesc tonul de glumă, va fi ca să te rog să te retragi; căci e târziu și trebuie să mă culc... — Mă izgoniți cu rușine la această oră? Nu m'am așteptat la o astfel de purtare din partea unui cavalier spaniol. Prietenii știu că am venit aici; soldații, slugile, m'au

(Urmare în pag. 4)

Epilog la ancheta noastră

Ancheta noastră a trezit o agitație neașteptată. Am primit scrisori pline de patimă și așa de lungi încât cu regret ne-am văzut siliți să întrerupem publicarea lor. Pe de altă parte unii cititori, la fel de pasionați, uitând latura strict documentară a acestei anchete, au început a ne face reproșuri și a ne lăuda pentru conținutul însuși al răspunsurilor, cașicând ne-am fi solidarizat cu ele. Pentru o singură scrisoare primăară și elogii și învinuiri, după tabăra din care făcea parte cititorul. Pentru unul răspunsul era „foarte interesant”, pentru altul „neserios”, nedemn de a fi publicat. Noi însă prin seriozitate am înțeles convingere și motivare iar nu conformitate cu părerea noastră. Cu oarecare excepții cititorii au meritat încrederea ce le-am acordat-o. Le mulțumim.

Răspunsurile au fost numeroase, vreo cincizeci, dar relativ la cei șase mii de cititori ai noștri, puține. Explicațiunea? Am cerut ca scrisorile să fie semnate și să se arate profesiunea trimitătorului. În aceste condiții puțini sunt dispuși să răspundă. Anonimatul e mai comod. Cititorii care au răspuns sunt în genere profesori secundari, studenți, funcționari particulari și de stat, publiciști provinciali, lucrători, elevi deliceu. Nicuun medic, nicuun inginer, nicuun profesor universitar. Ce înseamnă asta? E greu să tragi o concluzie hotărâtă. Se poate ca acești intelectuali să aibă impresia că au despre artă o noțiune prea clară ca să mai ia parte la anchete. Experiența noastră în materie de jurnalistică ne spune totuși că aspectul nu-i întâmplător. Revistele literare săptămânale sunt citite de elevi, de lucrători, de micii impiegați. Adesea am rămas surprinși să constatăm că suntem cunoscuți de oameni modești, pe care i-am fi crezut necăzuri, și total necunoscuți de oameni în înaltă situație socială. Miljocul de comunicație era *Adevărul literar*. Prim urmare nu putem face deducții din câteva scrisori, dar cu oarecare măsură putem face inducții.

O constatare se desprinde de la început. Mai nimeni nu cere dela o carte emoția artistică pură. Pentru d-na profesoară Marieta L. Creangă idealul revistei literare trebuie să fie „literar, estetic, național, moral și social întrucât aceste idealuri se armonizează”. Ni se pare dar că trebuie să înțelegem că și opera literară trebuie să aibă o misiune morală, socială, națională. D. Leonte, student, vrea în literatură „a comunica cu momentul actual”, „Prețuiesc — zice — și cum se scrie, dar prefer ceace se scrie”. Pentru I. Cotiugaru, elev din Botoșani, cartea este „viețată închisă în pagini, care trebuie să pulseze vie, normală, în fiecare rând, în fiecare literă”. Prin viață nu înțelege însă creație ci „viața mediului meu”. De aceea revistei îi cere să se ocupe de „viețată și problemele tinereții”. Sănda Burdujanu, elevă, caută „adevărul trist al vieții celor necăjiți”, cărțile în care găsește „tendință spre mai bine”. D. prof. D. Crăciun din R. Sărat nu citește „decât ceace este vesel”. „Sunt destule motive în ocupațiile noastre, care să ne facă a fi trist. Când iau cartea în mână, deci, caut tocmai să alung necazurile vieții”. D. colonel de rezervă Gh. Mihăilescu socotește că o operă literară bună se cade „să fie pe înțelesul tuturor adică cu stil clar și plăcut”. D. Horia Clopotaru, publicist (care ne roagă să publicăm tot răspunsul, ceace nu ne e cu puțință) zice: „arta nu e decât un mijloc — azi încă mai perfecționat ca știința de exprimare ideologică” și ne cere să lăsăm erudiția și să ne ocupăm „cu realitățile actuale”. Și d. Ion Constantin, student, caută în cărți frământările „pe care le trăiesc

și eu”. Totuși în multe răspunsuri găsim adeziuni pentru „arta pură”, dar curând vedem că anchetatul are o atitudine de stângă sau de dreaptă literară.

Aproape toți arată dacă nu dușmănie pentru critică, cel puțin convingerea că critica nu aparține „beletristicii”. Rar se gădește cineva să pomenească de Ibrăileanu, de d. Lovinescu. Asta e foarte interesant. De observat iarși că prin critică se înțelege tot ce se tipărește prin reviste despre cărți. Oricine semnează o recenzie e critic. Majoritatea anchetaților nu par a face o ierarhie între critici întrucât de pildă când cei pe care noi îi socotim drept „critici autorizați” resping o carte, cititorul persistă a se indigna că critica laudă acea carte. Deci el ia drept critică o recenzie oarecare, ori o reclamă. Nu numai ancheta dar o observație personală ne întârește constatarea de mai sus. Cititorul petrece rar cu ideile, citește rar o carte critică pentru frumusețea în sine a analizei și a sistemului. De n'ar fi manualul școlar, nimeni n'ar socoti pe Titu Maiorescu, literat. Și de altfel am văzut că un publicist l-a pus în categoria „îndrumătorilor culturali”. Numai când se va ivi un număr însemnat de prețuritori estetici ai literaturii de idei, numai atunci cultura noastră va intra într'o fază mare. Acum cititorul nu are pentru critic niciun respect. El crede că singura părere valabilă e aceea a lui, a cititorului. Dacă criticul confirmă această părere atunci e critic bun, dacă nu, e critic rău. După d. Sava Ivanov, funcționar, critica e „hapsână” și d. Ivanov o consultă (pe cât am înțeles)... invers. D. colonel Mihăilescu o crede „nesinceră”. D. Cezar Retzeanu, reporter de fapte diverse Botoșani, nu crede în gustul nostru, fiindcă ne dorește „o paginăție mai estetică”, deși în această paginăție noi am pus studiu și avem motive să credem că rarii bibliofili dela noi vor înțelege aspectul revistei noastre. D. C. Pârlea, elev inginer și publicist, scrie ironic: „critică”. D. prof. Petre I. Nistor din București constată la fel că „critica de multe ori — din motive pe care nu le discut — conștientă sau nu, este o cădere în prejoc și mai prejoc de prejoc”. După Iosif Balțan, elev din Chișinău, „critica nu-și face datoria”.

Mai bine ne vom da seama de mentalitatea cititorilor arătându-le preferințele. Nu evităm nimic din ce ar fi în defavoarea noastră și dacă am lăsat să treacă și păreri amabile am făcut asta ca să nu jignim pe cititor, punându-i la îndoială obiectivitatea. Bănuiala noastră totuși este că unii ne-au citat și pe noi între scriitorii din delicatete. Alții care nu ne-au citat dimpotrivă, nu s'au gândit că critica are ceva de aface cu literatura. Ei cunosc activitatea criticilor din reviste și iar rămâne surprinși să afle că criticii fac și literatură. Facem aceste constatări ca să se vadă că avem un spirit obiectiv. Noi n'am deschis ancheta, ca să pipăim impresiile publicului despre noi și să le utilizăm în favoarea noastră, ci ca să comunicăm cu cititorii în folosul literaturii în genere. Despre perfecta onestitate a referințelor noastre se vor convinge anchetații înșiși.

Scrisoarea semnată prof. Gh. Obreja-lăși nu e autentică (deci d. Obreja trebuie scos din cauză) dar păreri de acolo le împărtășesc mulți și cititorii le pot găsi prin unele publicații. Ideea că d. Tudor Argezi e modernist, pornograf etc. stăpânește, din păcate, multe minți fanatice. Tânărul Henry Popp, dimpotrivă, e mai evoluat. Preferă pe Ion Barbu, Camil Petrescu, Anton Holban, M. Blecher, H. Papadat-Bengescu, G. Că-

linescu (politeț), dar vedem că nu-l citează pe Tudor Argezi. Deci nu caută frumosul oriunde ci într'o anumită formulă. Nu acceptă de loc pe Brătescu-Voinești (și am zis că exagerază). Respinge pe Radu Rosetti, Cezar Petrescu, Delafântănele, Ionel Teodoreanu, Borș. Și aici de sigur exagerază punând scriitorii de-un merit incontestabil ca d-nii Ionel Teodoreanu și Cezar Petrescu alături de publiciști mai mult sau mai puțin obscuroși. În treacă fie zis bietul tânăr a fost ocărât într'un mod crunt că a ofensat Academia Română prin d. Brătescu-Voinești. Inșă oriunde, fie și licean, are dreptul să declare că nu-i place o literatură. Prin asta nu se atinge nicio instituție. Să fim iertați că stăm atât de vorbă cu un tânăr. Dar nu se cade oare să-l instrum cu înțelegeri pentru dragostea lui de citit? Să nu atragem atenția elevului Armand Mark că greșește când preferând cu dreptate pe Mihai Sadoveanu și Ion Creangă respinge pe Caragiale fiindcă nu scrie „clar și plăcut”? Părerea d-lui prof. Vasile Alexandrescu, eliminând punctul despre G. Călinescu, se apropie în prețurirea a ceace e mai temeinic în Rebreanu, Cezar Petrescu și Ionel Teodoreanu de părerea criticilor înșei. D. Sava Ivanov, funcționar, preferă pe Rebreanu, pe Camil Petrescu, Gh. Mihăilescu, T. Argezi, mai puțin pe Cezar Petrescu, C. Manolache, N. M. Condiescu, numai „Zodia Cancerului” de M. Sadoveanu, de loc (se pare) Papadat-Bengescu, de loc Mircea Eliade, H. Bonciu și mult... I. Valerian. Incepe dar amestecătura fără criteriu a scriitorii de valori foarte deosebite, uneori inexistente. Pentru d. Vasile Dorceanu — numai M. Sadoveanu e romancier, d. Rebreanu aduce doar „o vedere din statistica socială”, d. Teodoreanu e prețios (curios că mai nimeni nu amintește de Păstorel Teodoreanu, prozator foarte valoros). Carte de merit ar fi și *Vinul de viață lungă* de N. D. Cocea. D. Constantin Ion, student, preferă pe Tudor Argezi, Mihai Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Demostene Botez, G. Călinescu, H. Papadat-Bengescu, C. Stere și... „nu-mi place Ionel Teodoreanu din cauza siropului diluat pe care ni-l servește sub prețurirea de poezie în proză. De ce critica adesea a apreciat?”. Exagerare desigur. Nu tot la d. Ionel Teodoreanu e lipsit de merit. Același detestă „literatura gen Vasile Pop, Lascarov-Moldovanu, Georgescu-Cocoș, Ion Pillat, etc.”, deși ni se pare nedreaptă introducerea d-lui Pillat în acest grup. D-lui Vasile Coban, funcționar, îi plac Eminescu și... G. Lesnea. D. colonel Mihăilescu a dat de niște cărți care i-au plăcut mult: *Înimi cicatrizate*, „a unui Blecher”, *Ghetto veac XX-a* de Ury. Benador, *Hanul roșu* de V. Benes și *Viață frântă* de Petru Șerbănescu. D. prof. D. Crăciun admiră pe Alecsandri, Duiliu Zamfirescu, Coșbuc, Topârceanu (deci nu Eminescu), pe Brătescu-Voinești și... Lascarov-Moldovanu. „Cu d. Ionel Teodoreanu eu am rămas tot în „Ulița copilăriei”. Nu pot trece mai la vale. Motivul: Prea se forțază să fie lung. Ex. Prof. Camil Bogdan din Lorelei, mai mai să nu poată ajunge la Galați admirând stâlpii de pe marginea drumului în 65 pag. Aceeași impresie mi-au făcut-o „Secretul Anei Florentin” și „Iarbă”, o forțare de a umplea cu orice 300 pag. Și totuși d. I. Teodoreanu este cel mai prețios de critică... Socot că cititorii D-sale sunt fetele. Ele iubesc fără control”. Iată însă ce zice o fată, eleva Sănda Burdujanu, care preferă pe P. Istrati și pe L. Rebreanu; „Ionel Teodoreanu, cu un stil

prea înflorit, prea multă primăvară, prea mulți lilieci și castani își scutură florile. Eroi cu prea puțină viață, preocupări prea reduse, și nu că le-am vrea altfel, dar în mincarea copiilor de azi nu-i numai „dragoste”, nu-i numai sport”. I. Cotiuganu, elev în Botoșani, declară totuși: „La 15 ani îl divinizam pe Teodoreanu, scriitor pentru care am și azi o deosebită simpatie”. Preferă, dintre poeți, pe Topârceanu, Bacovia și Ion Minulescu. La 12 ani citea pe Sadoveanu, acum „tot ce-mi cade în mână”. Tânărul Ernest Heftel, în afară de clasiți (Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, Rebreanu) prețuiește pe Victor I. Popa, C. Manolache și B. Iordan, fiindcă au reușit să creeze „personaje care vor rămâne” (părerea e singulară), mai prețuiește și pe Vlădescu, Gh. Mihăilescu, G. Călinescu; Camil Petrescu și... și Pericle Martinescu, pe Argezi, Păstorel Teodoreanu (ca poet și prozator), I. Vinea, I. Barbu, Blaga. Nu e partizanul lui Brătescu-Voinești, socotește însă că d. I. Teodoreanu este „un viguros stilist, mai slab romancier (exceptând „Medelenii”); „iar în deprecieriile lui actuală există și-un simț coeficient de snobism intelectual”. Așteaptă și dansul pe Noul Adam. Elevul Iosif Balțan preferă pe Tudor Argezi, Anton Holban, Liviu Rebreanu (cu excepția ultimului roman „Gorila” care l-a decepționat), M. Blecher, F. Aderca și G. Călinescu. D. Petre I. Nistor, profesor, reprobează campania împotriva d-lui Tudor Argezi, cu vorbe de mult bun simț, și mărturisește că operele d-lor „M. Sadoveanu, L. Rebreanu, I. Teodoreanu, Cezar Petrescu, G. Călinescu (politeț), Camil Petrescu — ca să-i numesc numai pe aceștia — ar onora oricare din literaturile Apusului”. D-ra Carmen Deleanu-Bălți preferă pe Liviu Rebreanu din „Ion” și „Pădurea Spânzuraților”, pe care îl așează în istoria literaturii universale, pe Cezar Petrescu numai în „Întunecare”. Apoi pe Gala Galaction în „Păpușii lui Mahmed”, numai prin adâncimea concepției, pe G. M. Vlădescu în „Moartea fratelui meu” și în „Meneuetul”, pe Tudor Argezi în „Ochii Maicii Domnului”, pe V. I. Popă în „Velerim și Veler Doamna”, pe G. Călinescu în „Enigma Oteliului”, pe Regina Maria în „Povestea vieții mele”, iar în critică pe G. Ibrăileanu, pe G. Călinescu dar mai ales: „D. Caracostea, cu prea puține încercări, însă în care am văzut întotdeauna, o normă de conduită de critic perfect, care face artă pentru artă”. Nu-i place I. Teodoreanu „în nici un roman” deși auvuse iluzii la început asupra puțințelor sale de a crea. Face prea mult freudism e „numai un retor”. „Formă fără fond”. Din Cezar Petrescu numai „Întunecare”, pe d. Argezi, căruia îi recunoaște numai talent l-ar vrea nu numai Baudelaire românesc ci și Byron românesc, pe d. Lovinescu nu-l prețuiește nici în critică, fiindcă face critică cu tendințe (exagerate) nici în roman. D. Horia Clopotaru preferă pe Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Argezi, Topârceanu, Paul Păun și A. Cotruș („până la schimbarea de față”); Sadoveanu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Panait Istrati, Cocea, Călugăru; în critică pe Lovinescu, M. R. Paraschivescu și D. Trost. G. Isăceanu, doctorand, e indignat de ponegrirea lui Tudor Argezi, alături de care pune însă pe Vlădescu, G. M. Zamfirescu, Topârceanu, Elevul N. S. Gheorghe din Focșani prețuiește mai cu seamă pe Rebreanu pe care îl numește generos „prodigiosul artist”. Un tânăr totuși din Târgoviște, Corneliu Vilt, ne trimite o cronică despre

Doa chemări de Octav Desila, autor pe care îl pune mai presus de d. Rebreanu, probabil înrăurit de reclama comercială din *Universul literar*, care a deschis un concurs. Pentru d. Anton Gorski, funcționar, Brătescu-Voinești, Goga și... Gyr sunt numai genii de intelect. Inimă n'au decât Galaction, Stere, Rebreanu, Sadoveanu, Călinescu, Stancu, Cocea, Arsene, care sunt „trimiși ai lui Dumnezeu”. Buby Rabinovici, elev din Fălcișeni, preferă pe Caragiale, Bassarabescu, Blecher și iarși Arsene. Și pe Topârceanu (mai ales: Eu cât de cât socot c'o da.) Cine să fie acest Arsene? ne-am întrebat. Și apoi ne-am adus aminte că Maria Arsene era un nume cu care se semnau niște reportaje în *chiar Adevărul literar*, interesante de sigur, dar fără valoare literară. Tânărul Buby încearcă să ne demonstreze că Maria Arsene stă alături de Caragiale. D. Ion Dumitrache-Godeni, student și publicist, prețuiește integral pe M. Sadoveanu. După asta amestecă valorile așa: Argezi, Minulescu, Bacovia, Enăscescu, Aderca, Davidescu, Demetrius, Gregorian, Codreanu, Crainic, Corneliu M. P., Blaga, Cotruș, Dr. Voiculescu, Tutoveanu, Lesnea, Ilarie Voronca, Ion Barbu, Sașa Pană, Zaharia Stancu, Dobridor, Mircea Streinul, Ovidiu Caledoniu, Virgil Carianopol, Ștefan Baciu, Al. Raicu, Ion Bălan, „dincolo de aceștia noțiunea de poet fiind cu totul deplăsată. Dar Philippide, întrebăm noi? D-lui D. Florea-Rariște, student, nu-l plac Ion Barbu, Zaharia Stancu și Ilarie Dobridor, nu-i dau deplină satisfacție Argezi și Blaga. Nu acceptă nici pe Crevedia, nici pe Davidescu iar în jurul lui Bacovia crede că s'a făcut prea multă atmosferă. Preferințele sale sunt pentru V. Voiculescu, G. Lesnea, Aron

Cotruș, Eusebius Camilar, Demostene Botez, Gregorian, mai puțin Radu Gyr. D. Cezar Retzeanu are o „totalitară admirare” pentru Argezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Adrian Maniu, Pillat, Minulescu, Crainic, George Lesnea, Dan Botta, Virgil Carianopol, Zaharia Stancu, Cavarnali, apoi în proză pentru Camil Petrescu, H. Papadat-Bengescu, N. M. Condiescu, T. Argezi, Gh. Mihăilescu, Topârceanu și iarși inevitabil G. M. Vlădescu. Pentru d. C. Pârlea „Tudor Argezi rămâne în istoria literară prin realism, Radu-Gyr prin tinerețea versului și prin baladele de ne-întrecut, Aron Cotruș prin duritatea unui vers românesc specific năzuințelor tradiționale”. În proză așteaptă „perle” dela G. M. Vlădescu, Liviu Rebreanu și Cezar Petrescu.

Ne oprim aici. Criticul și omul cu preocupări artistice rămân uluiți. Rezumând mentalitatea cititorului în câteva puncte:

1) E bun sau rău ceace place sau nu cititorului.
2) Se chiamă critic oricine scrie despre cărți, oricum și oriunde. Criticul nu intră în literatură. E critic bun acela care scrie în vederile cititorului.
3) Este scriitor oricine publică cărți sauscrite în revistele ce cad în mâna cititorului.
4) Cartea e fie o distracție, fie un loc de confirmare a ideilor despre viață ale cititorului.
5) Cititorul nu-și face o bibliotecă după criteriul valorii ci strânge tot ce poate, întâiu revistele, apoi volume. Preferințele lui sunt în cuprinsul acestor cunoștințe. De aceea cartea de azi ucide pe cea de ieri.

Aceste concluzii sunt firește valabile în cercul de cititori din care ne-am luat documentele. Are această anchetă o morală? Statisticienii ar fi

dispuși să afirme cum că G. M. Vlădescu, Maria Arsene, Radu Gyr, Lascarov-Moldovanu, pentru care mulți foarte mulți par a avea preferință sunt deci scriitorii cei mai de seamă. Privim ca critic toate aceste atestări și recunoaștem că unele opinii sunt judicioase, dar în total nu ne-am putea călăuzi de ele. Intre aceste răspunsuri și între criteriul nostru nu e nicio modalitate de contact. Porniți pe panta unui democratism exagerat mulți își închipuie că mulțimea citește pentru emoții artistice. Nici noi n'am citit ca școlari pentru artă și n'am judecat mai drept decât cutare elev. Și pentru noi Caragiale și Rădulescu-Niger erau o apă. Lectura și emoția artistică nu sunt necesar legate. Și dacă cele două momente pot fi comunicante, azi avem atata producție încât tocmai ca în Occident opiniile despre contemporani sunt haotice, stabile fiind numai cele despre autorii vechi. Azi un scriitor de merit are nevoie de un timp de penetrație mai lung. D. Liviu Rebreanu a intrat într'o zi în conștiința publică, un nou scriitor adevărat va avea nevoie de 20-30 de ani, poate și de mai mult. Scriitorul adevărat să se dezintereze total de problema popularității și să rămână preocupat numai de aceea a artei, multumit deocamdată cu consimțământul câtorva rafinați. La unele forme de artă publică va deveni incetul cu incetul primitiv, la altele va rămâne pentru totdeauna refractar. Mallarmé și chiar Baudelaire sunt mari dar pentru o elită. La ce să constrângem pe lucrător, pe funcționar să guste pe T. Argezi și pe d-na Papadat-Bengescu? Citirea lui Lascarov-Moldovanu poate să-i fie alinătoare și rodnică pentru spirit. Și d. Lascarov-Moldovanu are meritul său. Artă pură e pentru puțini, cultura e pentru cât mai mulți.

G. Călinescu

Impresii despre Franța

(Urmare din pag. 1)

Nu vom insista asupra adevărului banal că echilibrul economic și social din care ieșeau odinioară, și boema zămbitoare a cafenelelor, și ușurința ascensiunii sociale, și posibilitatea pentru intelectualul creator de a privi cu indiferență sinceră titlul de profesor universitar, și... crunta plictiseală a zilelor prea liniștite, au dispărut de mult pe meleagurile noastre.

În Franța, armonia vieții economice, fără să fie perfectă, este totuși relativ salvată. În privirea senină, în vorba glumeată a Francezului, citești nu numai echilibrul sufletesc al unui popor de veche civilizație, ci și relativa stabilitate a vieții sociale. În țara unde angrenajul social este astfel alcătuit încât ascensiunea socială nu înseamnă trecerea dela rău la bine, ci numai trecerea dela bine la mai bine, în țara unde viața este destul de comodă și pentru cel mai insignifiant funcționar de birou, neliniș-

tile vieții individuale sunt fatal mai puțin frecvente.

Pe Român îl izbește în Franța politețea devenită automatism rece, seninătatea și veselia aproape copilărească, aparenta lipsă de probleme a unei vieți mecanizate, în care nu intră, se pare, întrebările chinătoare. Vițuinea aceasta este falsă. Dintr'o viață socială mult mai bine organizată, ceace constituie opera multor veacuri, a rezultat acolo un suflet mai liniștit și mai echilibrat. Dar aparenta răceală și indiferență sceptică ascund o viață sufletească discretă, pe care nu e ușor s'o descoperi. Lucrătorii și funcționarii care își petrec timpul liber contemplând și hrânind cu devoțiune porumbii și vrăbiile ce-și au cuiburile în bisericile bătrâne ale Parisului medieval desmint legenda despre uscăciunea sufletului francez.

Tot ce trebuie să recunoaștem este că, spre deosebire de noi, cei din răsăritul Europei, Francezul nu are darul

de a se înșela pe sine. El nu va prefaca cu aceeași ușurință ca noi o aspirație personală ascunsă în suflet într'o teorie generală sau într'un sistem de filosofie. Învațat de vechii moralisti francezi să-și analizeze sufletul, Francezul mijociu, ca un La Rochefoucauld multiplicat în exemplare infinite, nu conștientă suferințele lui individuale cu frământările unei generații sau cu zbuciumul unui popor întreg. În momentul în care s'ar surprinde ispitit să distrugă tabla valorilor consacrate pentru simplul motiv că o carte scrisă de el n'au avut succes sau că autorul ei nu este acceptat în Universitate, intelectualul francez ar râde el singur de asemenea ilogisme sufletești și s'ar întoarce la lectura clasicilor, cei așa de înțelepți și de senini.

Intelectualul român, tocmai din cauza misticismului și subiectivismului nebulos și haotic, s'a ferit adesea să înțeleagă cu mintea rece realitățile sociale, care sunt adesea omoroase de visuri. Uneori aceste realități l-au copleșit. Acest intelectual bogat în idei, dar lipsit de disciplină sufletească, n'are dreptul să disprețuiască limpezimea gândirii franceze. Numai din limpezime și din coherență logică n'a ieșit niciodată opera de creație. Dar vigoarea imaginației creatoare, pe care o simțim colcăind în sufletul tânăr al neamului nostru, nu va pierde nimic, ci va câștiga enorm din contactul cu disciplina intelectuală și sufletească a poporului ce a dat lumii acea splendidă îmbinare de credință și de rațiune care a fost Blaise Pascal.

Alexandru Claudian

Orașele părăsite

Orașele părăsite au ceva din neliniștea duhului. Din casele albe mai ies parfumuri tari, Pe scările negre nu mai coboară stelele Și acum plopi înalți s'au transformat pândari.

Marile festine închise pentru totdeauna Luptătorilor de circ, frumosașelor pleoape, Nu mai însângerează cu jertfa nestrictătoare altarele Și trăiesc în timp din albastrele ape...

Nu mai aurora simțindu-și pasul în umbră A căzut peste grădini înflorate, tăcere; Cum s'au terminat visurile, legendele, Și cum s'a veștejit lacrima omului peste sere.

Nu mai e nimeni să vrăjească, să cânte Tristețile părăginate în orașele părăsite, Nu mai e nimeni să mai plângă odată Și mai bată încetarea inimilor putrezite?

Virgil Treboniu

I. Petrovici, Al doilea volum de Impresii din Italia

Un volum de impresii de călătorie este sortit să desvăluie o latură inedită și singulară din sufletul unui scriitor. E în structura genului memorialistic o funcție de adaptare și intimă comunitate cu natura și mediul străbătut, fără de care această literatură apare incoloră, inexpresivă. Mai mult decât spiritul de sistematică înregistrare științifică, observația impresionantă a aspectelor vieții are o motivare psihică necontestată. Este tendința de reînnoire a vieții sufletești, pe care mecanizarea actelor și atitudinilor o reduce adesea la o perfectă înlănțuire de automatisme. De aceea împotriva mecanicizării cotidiene — și poate a unei atmosfere de monotonie și imobilitate, care anunță declinul inovației și al creației originale — călătoria în sine și amintirea fidelă a unei realități captivante constituie o armă superioară și de neînvinș.

Dar dacă pasiunea pentru călătorie exprimă o incontestabilă necesitate sufletească, ea prezintă și riscul inevitabil al unei tentații superficiale și sterile. Din mulțimea „glob-trotter“-ilor — al căror tip reprezentativ este romanțierul francez Paul Morand — puțini au reușit să dea masei lipsite de gustul aventurii și al schimbării de decor, imaginea impresionantă și caracteristică a minunatelor aspecte și realități străbătute. Căci simpla contemplație pasivă ca și răsplata unei curiozități legitime, nu crează nici cadrul, nici dispoziția psihică suficientă pentru reprezentarea artistică sau reproducerea literară.

E aci o determinare intimă, care — în aparență efemeră și neprecisă — constituie punctul inițial al necesității de comunicare cu mediul înconjurător. Este emoția unei comuniuni profunde, care reclamă un cadru obiectiv, de exprimare și valorificare. Iată de ce orice memorialist trebuie să ascundă în sufletul său — ca o rară predilecție — intuiția spiritului artistic.

Autorul celui de „Al doilea volum de Impresii din Italia“ a păstrat în mod continuu contactul cu preocuparea literară. Chiar lăsând nemensionate primele încercări de versificație lirică și predilecția pentru genul dramatic, d. I. Petrovici și-a manifestat în multiple ocazii talentul său literar. Amintirile sale din viața publică, universitară, discursurile sale comemorative, evocarea unor figuri dispărute, i-au oferit adesea ocazia valorificării unui stil de autentică formă literară și a notei artistice ce constituie una din laturile specifice ale temperamentului său.

Gânditor de factură personală, sprijinit pe o cultură întinsă, acumulată cu un spirit critic și dublat de reflecție fecundă, d. I. Petrovici reprezintă un tip de intelectualitate, din nefericire astăzi rar întâlnit.

Orator de talent, ce unește plasticitatea formei cu rigiditatea cunoștințelor celor mai dificile, d-sa este un virtuoz al expresiei și un artist al stilului, înzestrat cu minunate rezonanțe de muzicalitate.

Aci e fără îndoială, nota caracteristică ce îi asigură accesul în domeniul literar. Dacă este adevărat că: „ce que l'on conçoit bien, s'énonce clairement“, este firesc ca autorul „Impresiilor din Italia“ să stăpânească precizia expresiei și claritatea ideii.

D. Petrovici este, în primul rând, un observator de fină și subtilă nuanșare. Spirit robust, dotat cu calm, cu forță de pătrundere dincolo de aparența vremelnică și instabilă, d-sa întrezărește substratul lucrurilor și adesea

— printr-o fericită imagine adecvată — îl desvăluie cu simplitate, ochilor neobișnuiți cu asemenea spectacol ai cititorului.

Alături de atitudinea severă și perspicace a observatorului de prestigiu, se strecoară, aproape la fiecare pas, constatările omului, care e fericit — la adăpostul anonimatului — să surprindă mentalitatea publică, imparțială și obiectivă, a tipului comun.

E în redarea simplității de viață, sau a frânturilor de convorbiri, ocazionate de peregrinări diverse, un întreg material documentar pentru cunoașterea spiritului uman de totdeauna.

Ici și colo profesorul Petrovici nu uită să însoțească cu descrieri pitorești și cu detalii istorice, contactul său cu diferitele monumente de

artă, ce populează — pe tot cuprinsul ei — Italia.

E cazul parcurii dela Rimini-San-Marino-Ravenna și Toscana.

Dar dincolo de observațiile pline de pitoresc și poezie, d. I. Petrovici reinvie în cursul lecturii imaginea nealterată a locurilor excepționale pe care le-a străbăturat.

E o descriere adesea plină de semnificație și culoare locală, în care maestrul valorii istorice și literare prezintă multiple aspecte ale talentului său.

Al doilea volum de Impresii din Italia este o imagine vie și caracteristică a unui autentic talent poetic și pitoresc.

Mircea Mancaș

Ed. Casei Școlilor, Buc., 1938

Corneliu Moldovanu, Purgatoriul, I-II

Intrebarea e dacă reeditarea acestui roman corespunde unei cerințe a literaturii actuale, dacă viața Bucureștilor, frumos și cu adâncă realitate redată de d. Corneliu Moldovanu, poate însemna un cât de mic eveniment pentru publicul cititor.

Autorul, se îndoaie dacă va fi existând Raiu și Iad, dar Purgatoriul există, e viața însăși.

Cartea d-lui Corneliu Moldovanu e străbătută de acel minunat farmec care se desprinde din lucrurile trainice; închizi cartea pătruns de turbările adânci care îi le aduce „Cântarea Cântărilor“.

Străbați cele șase sute de pagini suferind și bucurându-se cu mulțimea de eroi a căror viață repede și înceată se petrece între zidurile Bucureștilor. Reeditarea „Purgatoriului“ poate însemna un eveniment în lumea literară dela noi, mai ales că în ultima vreme s-au scris despre Bucureștii „nevropați“ atâtea cărți cât ai putea umple un coș de car, unele mai „tari“ decât altele. Cartea d-lui Corneliu Moldovanu e scrisă lin și liniștit cum ar curge o apă frumoasă, cu valurile și cu șuvoalele ei, prin lunci verzi, printre dealuri uscate.

Arhitectul Mircea Trestian, artistul înscut, avea „mersul rar și metodic, umerii voinici și grumazul pietros contrastând cu finețea trăsăturilor obosite și melancolice, cu ochii mari și vineți, cu gura ștrengărească“. Sanda, nevasta inginerului Dinu Rareș, „nu era un tip de frumusețe, dar armonia liniilor serpuitoare și fine îi împrumuta o eleganță sprintenă și o grație sugestivă care se împerechea minunat cu gama variată a sufletului său“. „Inaltă, mlădioasă, cu mișcări avântate și cu mersul energic, avea o ținută sigură care amintea corpul unei anglo-saxone“.

Mircea Trestian se îndrăgostește de dansa. Conștient de marele rol al suferinței femeii ea e credincioasă copilului ei și credincioasă rămâne până la sfârșitul casei conjugale, luptând din toate răsunerile să învingă tentațiile marelui oraș al patimilor și al desfrăului. Dragostea lui Mircea Trestian pentru dansa se confundă cu viziunile lui arhitectonice, cu acel mare vis al zidirii „Templului Păcii“ care până la sfârșit se încheagă într'un monument funerar pentru mama lui moartă, în satul din ținutul Bărladului. Societatea Sandei e compusă din prieteni și prietene care se înșală, se trădează reciproc, din obișnuință, din porniri pătimăse. Cora Vogalschi, o veche și aprinsă dragoste a lui Mircea Trestian, își sfârșește zilele pe un pat de spital după ce își pără-

sește casa și pe polonezul ei gras și bogat care se împușcă de părere de rău. Crevedia, „feciorul popii din Răcari“, o mare canalic, calcă în picioare prietenii și iubiri în ambiția lui de parvenire. Dar sfârșitul lui a fost vertiginos, după ce a ajuns ministru.

Lelia Balin divorțează de bărbatul ei, bancherul, pentru a fi „ministreasă“, adică nevasta lui Crevedia și în prăbușirea acestuia ea îi rămâne singura ființă credincioasă. Sanda are un prieten căruia îi face vizite; Mircea Trestian mâncat de gelozie, mai târziu rânit într'un duel de prietenul Sandei se refugiază departe de Capitală la casa părintească, să suferă și să uite. Sanda vine la dansul, dar prea târziu pentru a mai putea aprinde flacăra stinsă din sufletul lui. Ea a venit încărcată de iubire, de o iubire pe care nu i-o dăduse atunci când el i-o cerea. A venit prea târziu. Sanda Rareș se întoarce la căminul, la copiii ei.

Mircea Trestian își găsește împăcările în ființa pură, Maria, și punând măturile soarelui și sfințenia simțurilor lui îi jură o dragoste veșnică, acolo pe culmi, în vecinătatea norilor.

Pe rămășițele sbuciumului din orașul păcatului crește plină și albă ca floarea de cais o dragoste liniștită și curată. Purificați, oamenii din cartea d-lui Corneliu Moldovanu ajung, fiecare la culmea sau la prăpastia lui, hotărâte de soartă cu mii de ani înainte.

Sunt în „Purgatoriul“ d-lui Corneliu Moldovanu „pasiunii cu avânturi“ care nu vor să recunoască nici un obstacol. Se prăbușesc și se ridică din colb alte și alte patimi și avânturi.

Eusebius Camilar

Naționala-Ciornel, Buc. 1938.

S'a scris despre Mosjoukine cu ocazia morții lui că filmul sonor ar fi adus sfârșitul carierei lui artistice, din cauza dificultăților pe care le-ar fi avut actorul, în vorbirea limbii franceze sau engleze. Eroare. Mosjoukine a jucat și în două-trei filme sonore. Scăderea nivelului artistic era evidentă și ea nu se datoră nici decum dificultăților de vorbire. Ceeace l-a scos de pe ecran pe Mosjoukine a fost deci altceva: vârsta lui. Mosjoukine îmbătrânise. Era sleit. — Să i se fi dat, atunci, roluri potrivite cu vârsta, s'ar putea răspunde. Același rezultat: actorul nu mai era el însuși, nu mai putea fi el însuși, Mosjoukine de altădată, din Casa Misterelor, de pildă,

Aurel Marin, Poezii

Cineva care ar fi în curent cu moartea și nașterea revistelor literare ar ști că după dispariția publicațiilor de avangardă 75 H. P., Integral, Punct, XX, Radical și UNU (care, în trecut fie zis, a fost cea mai serioasă reprezentantă a curentului suprarealist), a luat naștere la Brașov prin anul 1934 un cerc literar cu pronunțată atitudine extremistă, reprezentat printr'un organ lunar numit *Frize*.

În jurul revistei *Frize* se adunaseră o sumedenie de tineri care mai credeau în triumful suprarealismului, mai ales că revista avea din când în când colaborările lui Sașa Pană, Geo Bogza, M. Blecher și Voronca.

În timpul acela d. Aurel Marin, care își tipărise primul volum de versuri (*Lumini*) și îl avea în mapă pe al doilea, reprezenta extrema cealaltă a cenacului. Caracter neinfluențabil, d. A. Marin avea de parcurs o anumită cale tratată cu anticipație de temperamentul său poetic.

Scrișul automat, sondarea viselor, precum și toate tere-nurile virgine descoperite de Dali, Breton și Aragon au trecut fără urme pe lângă Aurel Marin. De obicei poezii nu rețin din școlile acestea avansate decât gustul pentru imagini, mulți căzând în greșeala fatală de a nu socoti imaginea ca o metodă ci ca o finalitate, dovadă curioasă „Antologie a imaginii“ scoasă de d. Teodor Scarlat în 1934.

Aurel Marin nu numai că nu a căzut în greșeala pomnosită mai sus, dar nu poate fi socotit un imagist pentru că, cel puțin în volumul acesta, nu i-am întâlnit nici o metaforă. În poezia actuală faptul acesta e atât de rar încât suntem tentați să-l taxăm de originalitate sau de cochetărie.

Din cauza aceasta, poate, poezia d-lui Aurel Marin apare tână, fără strălucire. Un lector neexperimentat cade de multe ori în cursa abilității care i-o întinde metafora, el rareori cercetează filonul subțire al poeziei, și întârzie totdeauna asupra „trouvaille“-ului. Iată de ce, deși poet cu serioase calități, d. Aurel Marin nu va avea niciodată ceea ce se cheamă succes de librărie.

Poezia d-sale se caracterizează printr'o tristețe temperamentală, fără obiect precis, pentru exprimarea căreia utilizează noțiuni cari ar putea face parte dintr'o tehnică a tristeții:

„Pasări fără avânt“, „Se rupe creanga peste albe porți“ sau „apropie-te să vorbim de morți“ sau „pădurea înaltă“ care reprezintă o noțiune tristă, întâi din cauza ideii de izolare și apoi din cauza lipsei de animație, de lumină, de soare etc. Exemplele sunt multiple.

Punctul asupra cărui trebuie să insistăm face parte însă tot din tehnica tristeții. E o metodă veche, utilizată de mai toți elegiacii noștri și de d. A. Marin; e vorba despre repetiția unei fraze cu caracter trist, ceva asemănător cu monotonia unei melopee.

Cităm în întregime poezia „Pasări fără avânt“ pentru a

evidenția: simplitatea (lipsa de imagini) și cele două metode de redare a tristeții:

Pasări fără avânt
In sbor, înalt planat
In batere lină de vânt
Pe munți s'au înapoiat.

Zăpezi între arbori surăd
Ochiului lor rotund
Și 'n mușchiul verde și ud
Neconștient se ascund.

Pe munți s'au înapoiat
In batere lină de vânt
In zbor înalt, planat
Pasări fără avânt.

Se observă foarte bine că strofa a treia nu este decât prima inversată, ceea ce dă o categorică nuanță de tristețe poemului. Unele forme fixe ca pantumul și rondelul bazate tocmai pe acest fel de repetiții sunt haina cea mai favorabilă în care se poate îmbrăca un sentiment elegiac.

Suntem siguri însă că tristețea d-lui Aurel Marin nu este numai un efect de compoziție, ci e un filon foarte profund, atât de profund încât se întrezărește până și în contemplație.

O poezie la fel de edificatoare este și „Amintindu-mi“ pe care noi o considerăm drept cea mai bună din plachetă pentru că ne pare mai eliberată de o anumită tehnică prozodică și pentru că sentimentul elegiac e mai puțin minor:

Amintindu-mi de lume
nu mai urcam
Seara cu norii și pasările
obosite pe munte.

Auzeam o voce de departe
domoală?
Când ne întoarceam?
Când ne întoarceam?

Marcu Beza, Cartea cu amintiri

O carte cu amintiri din copilărie și adolescență. D. Beza are o frază frumoasă și o sensibilitate vie, totuși e ciudat cum cu toate acestea amintirile d-sale nu sunt întotdeauna interesante. Ai prea mult impresia unei oglinzi plimbate pe deasupra unui frumos peisaj. Dar parcă ar fi fost mai plăcut ca oglinda aceea să nu fie așa fidelă: am avea în cartea d-lui Beza o realitate mai transfigurată, o lume mai puțin adevărată dar mai vie. Asta poate din pricină că în materie de amintiri ca și de poezie personalitatea autorului are mai mult rol, decât materialul pe care-l

Că domnii Aurel Marin are o vagă reminiscență argețeană nu ne miră. Toți tinerii din generația d-sale și din a noastră au fost orbiți de această rară strălucire:

Prin ea, uneori, voi fi laolaltă
Cu voi, când vești fi mat.
De azi, dragii mei hoțomani
și cărturari,
Rătăcesc prin umbre
in pădurea înaltă.

(Însemnare pag. 13)

Strofa aceasta are o izbitoră asemănare cu „De-a v'apă ascuns“ de T. Arghezi. Ceeace ne miră e că poetul nostru a pastșat sintaxa forțată a d-lui Cicerone Teodorescu.

Pentru un poet lipsit de sinceritatea sufletească a d-lui C. Teodorescu, savantele construcții de limbă pe lângă că îi sunt inutile, dar îl pun în situația de a fi suspectat. Preferăm influența eminesciană de mai jos:

Vameșe vieților, orele
Nu încetează să cadă
— Câte-or vedea autorele
Înapoiate în radă?

ce ne amintește „Dintre sute de catarge“.

În concluzie, d. Aurel Marin e un poet minor fără impetuozitate, un cântăreț al tristeții sale care nu trebuie neglijat. Elegia sa, mai concentrată, ar putea da accent de mare poezie.

Mircea Pavelescu
Extras din „Tara Bârsei“, Brașov 1938.

Marcu Beza, Cartea cu amintiri

tratezi sau tehnica pe care-o întrebuițezi.

Reținem totuși figurile așa de vii ale celor două bunici, episodul cu gura beciului și frumoasa figură a lui Cona. — eroul oarecum romantic care ne amintește unele personaje ale lui Delavrancea.

În general cartea d-lui Beza e ca acele aquarele corecte pe care le ncearcă fetele de pension cu talent, care plac în măsura în care promit ceva mai frumos și poate îndepărtat.

Magda Isanos
Fundăția „Regele Carol II“, Buc. 1938.

Abonați-vă la JURNALUL LITERAR. Abonamentele ne dau putința să cunoaștem direct pe cititorii noștri și să îmbunătățim publicația ținând seamă de dorințele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltuiește pentru revistă numai 2.40 lei săptămânal.

CINEMATOGRAFUL

Mosjoukine

din Kean, din Michel Strogoff, din Roș și Negru și, mai ales, din Cassanova. Mosjoukine obișnuise spectatorul cu un anumit erou reprezentat de el, cu aventurierul sau cu omul care trece printr'un lanț neîntrerupt de aventuri. Căci însăși viața, însăși structura lui fizică și psihică au fost ale unui aventurier. Releuile ruse, trecut prin toate țările Europei, prin toate mediile și prin numeroase profeșii, chiar sfârșitul și l-a dat în împrejurări senzaționale. Bolnav, sărăcit complect, a murit în mizerie pe patul

unui spital. In aceeași zi însă, a ars și un mare bar rus, frecventat de cei mai bogați oameni ai Parisului și care inscrișese printre vizitatorii lui și pe regele Suediei. Barul se chema Cassanova și portretul lui Mosjoukine patrona petrecerile în maniera veche rusească ale conviviilor.

Ceva din propria-i viață de aventură aducea Mosjoukine și pe ecran. În ochii lui strălucia totdeauna ceva care impresiona marea publică, care-l deosebea de alți actori, care-l făcea popular. Cassanova a fost fără îndoială cel mai bun

rol al lui. O anumită suferință naturală, privirile acelea angajate, o eleganță de curtezan rafinat și o deosebită elasticitate în gesturi și mimică cucereau pe spectator, care trecea îngăduitor peste lipsa unei semnificații artistice mai deosebite a jocului.

Rolurile care i-au adus gloria erau susținute de Mosjoukine prin vârsta și prin fizicul lui care era „cinematografic“. Mai puțin, deci, prin talentul sau tehnica dramatică. Odată pierdute acele calități naturale, steaua trebuia să apună. Și Mosjoukine a murit oarecum frumos: nu și-a desmănat nici viața, nici structura lui intimă, nici eroii. A murit în mizerie, uitat, am putea spune „cinematografic“.

La ce servește un roman?

În *Marianne* cu data de 1 Februarie 1939, criticul André Billy pledează, sub titlul din generația d-sale și din a noastră au fost orbiți de această rară strălucire:

— La ce servește un roman?, mă întreba într'o zi o tânără, scrie André Billy.
— Să te faci mai fericită, scumpă copilă, îi răspunsei.
— Dar mă simt foarte fericită, așa cum sunt!

Și trebuie să recunoșc că în adevăr surăsul ei radios n'anaunța nicio turburare.

— Să te faci mai fericită, insistai eu, îngăduindu-ți să iai mai bine cunoștință de fericirea D-tale.

— Explicați-vă.
— Găsești viața frumoasă, îmi închipui.

— Desigur...
— Ei bine, viața este încă și mai frumoasă decât o crezi. Asta, romancierii te vor învăța.

— Cei mai mulți dintre ei sunt mai degrabă descurajați, mărturisiiți-o.

— I-ai citit deci?
— Am încercat să citesc pe unii. Am renunțat. Sunt prea triști... Pentru ce?

— Pentru că natura omului, pe care ei au misiunea s'o zugrăvească, este imperfectă, mizerabilă, dar drama umană nu exclude frumusețea lumii și frumusețea lumii își va părea și mai strălucitoare încă atunci când vei fi avut, prin cărtărie, o revelație pe care proprii D-tale ochi nu și-ar fi putut-o da. Geniul, talentul poezilor și artiștilor e făcut pentru a suplini insuficiențele scurtei D-tale existențe.

— Atunci, într'adevăr, Dv. credeți că dacă eu aș avea obiectul să citesc romane, aș avea încă o plăcere, mai mare decât aceea pe care o am făcând ski?

— Sunt convins, dar cu condiția ca romanele pe care le citești să fie bune. Și nu numai că vei avea mai multă plăcere de a face ski, dar vei avea mai multă plăcere să-ți alegi o stofă la croitoreasă, să guști dintr'un tort bine făcut, să fumezi o țigaretă fină, să te destinzi în apa băii, să ascuți o arie de jazz la Radio, să te plimbi pe o alee, dimineața, în pădure, să te pierzi în buna privire a unui câne... Ești gurmândă?

— Nu, nici decum.

— Ei bine, grație literaturii, vei deveni, și-ți vei mări astfel capacitatea de a avea plăcere și de a fi fericită...

— Dar crezi că literatura va face din mine o fată care iubeste?

— Sigur, răspunsei eu.

— Pentru că, reluă ea, iată, eu nu cred, cu niciun chip, să am vreo dispoziție pentru a iubi. Două din prietenele mele sunt nebune după doi tineri pe care-i găsec insignificanți și stupizi. Nu pot înțelege cum de le poate plăcea... Mi-am torturat degeaba imaginația... Așadar, crezi că dacă aș citi romane...

— Romane bune.

— ...Aș sfârși, și eu, prin a mă atăsa de un tânăr? Ce mult aș vrea! Prietenele mele sunt de zece ori mai drăguțe de când iubesc! Indică-mi un autor capabil să mă facă să iubesc și-ți promit să-i citesc toate cărțile.

— Glumești, dar, în fond, ceea ce cauți toată lumea într'un roman nu e altceva decât să iubească în plus, participând la iubirile altora. Participarea aceasta e mai mare sau mai mică după cum romancierul are mai mult sau mai puțin talent sau după cum arta sa corespunde mai mult sau mai puțin înclinărilor noastre personale. Pe romancierul care te va face să iubești, nu-l cunoșc, dar el există, nu te îndoii. Îl vei găsi!

Până la urmă, tânăra rezumă astfel sfaturile criticului: — Deci pentru a avea plăcere în viață, trebuie să citești romane, iar pentru a alege romane trebuie să citești articole de critică literară.

OCULTISM

— Regimul lui Jupiter —

Cei născuți Joi țin de planeta Jupiter. Pe jupiterian îl recunoști ușor după înfățișarea sa calmă și demnă, după ochii surăzători, statura înaltă și vocea limpede. Jupiterienii sunt iubitori de tradiție, își iubesc căminul și mai ales țin la mesele copioase. Din care cauză sunt adesea obezi și bolnavi de ficat. Prin bunătațea, sinceritatea și veselia lor, câștigă prietenia tuturor și de aceea, mai întotdeauna, ajung în locuri de frunte. Jupiterienii sunt buni medici, judecători, preoți și conducători de state. Mulți înțelepți și filosofi sunt semnați de această fericită planetă. Dacă influența este rea, din cauza altor aspecte ale cerului în momentul nașterii, jupiterienii devin orgolioși, răzbuțitori și nerușinați.

Horoscop săptămânal

14—21 Februarie 1939 st. n.

[La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile]

- 14 Febr. Visare, fire romantică, viață liniștită.
- 15 „ Energie, caracter complex, succese care uimesc.
- 16 „ Optimism, dragoste de muncă. Izbândă cu ajutorul prietenilor devotați.
- 17 „ Caracter închis, bănuitor.
- 18 „ Sinceritate și spirit de dreptate. Decepții provocate de prea multă încredere în prieteni.
- 19 „ Spirit practic, dorinți împlinite.
- 20 „ Caracter bănuitor, însă fără pătrundere.
- 21 „ Iscusință, artă de a trage foloase din orice.

Nostradamus

Primii pași

Ceașca de ceai

Aș vrea uneori mandarinul
Vopsit pe-o ceașcă de ceai
Să flu. Deasupra-mi seninul,
Și 'n jur al florilor rail.

De sus, să plouă petale.
In zări, un munte albit.
In fund să curgă la vale
Un râu curat, șerpuit.

A. Albu

Semne

Zări incopelate de Apus
Flăcări de baladă vor să scrie,
Poate noaptea a căzut de sus
Să-ți arate stelele și ție.

Fulgii de neliștii vin pe seri:
Licăriri de taină liliată,
Versul iar te poartă 'n mlădieri
Desfăcând visarea autumnală...

Petru Sfetcu

Foiletonul „Jurnalului Literar“

Diavolul îndrăgostit

(Urmare din pag. 1)

văzut și mi-au ghicit sexul. Și-o curtează de rând-de-aș fi și tot ați avea oarecare atenție pentru starea mea; dar felul cum vă purtați cu mine este jignitor, rușinos: orice femeie ar fi umilită...

— Ca să mă captezi te faci acum și femeie? Ei bine, dacă te temi de scandal, ieși pe gaura cheii...

— Cum l vorbiți serios, fără să știți cine sunt? — Crezi că nu știu?

— Nu știți, vă spun, aveți o idee preconcepțată; dar, oricine aș fi, sunt la picioarele voastre, ca lacrimi în ochi: vă implor ca pe un client. O imprudență și mai mare ca a voastră, scuzabilă poate, de vreme ce sunteți obiectul ei, m'a făcut azi să înfrunt, să sacrific totul, spre a vă asculta, a mă oferi și a vă urma.

Am ridicat împotriva-mi patimile cele mai crude, cele mai implacabile; nu-mi mai rămâne altă ocrotire decât a voastră, alt azil decât această cameră: și-mi arătați ușa, Alvaro. E cu puțință ca un cavalier spaniol să trateze cu atâta asprime, cu atâta nedemnitare, o ființă care a sacrificat tot pentru el, un suflet simțitor, o persoană slabă, lipsită de orice alt sprijin decât al său, o femeie într'un cuvânt?

Mă dădeam înapoi pe cât puteam ca să scap din încercătură; dar ea îmi cuprindea genunchii și se târa după mine; înșfășit iată-mă lipit de perete.

— Scoală-te — îi zisei — fără să-ți dai seama m'ai legat prin jurământul meu. Când mama mi-a dat înălta mea spadă, m'a pus să jur pe ea că voi apăra toată viața femeile și nu voi jigni pe nici-una. De ar fi chiar ceace gândesc că este...

— Ei bine, om crud, găsește orice motiv, dar lasă-mă să mă culc în această cameră...

— Primesc pentru raritatea faptului și pentru a atinge culmea bizareriei în aventura mea. Fă așa încât să nu te vad și să nu te aud: la primul cuvânt, la prima mișcare în stare de a mă neliștii, voi îngroșa glasul ca să te întreb la rândul meu: Che vuoi?

— Li întorsei spatele și mă apropiai de pat ca să mă desbrac.

— Să vă ajut?... îmi zise.

— Nu, sunt militar și mă desbrac singur.

— Și mă culcai.

Prin perdeaua subțire a alcovului, văzui pe pretinsul paj așternând într'un colț al odăii un cerceaf vechiu găsit prin dulap. Se așeză pe el, se desbracă de tot, se înveli într'o manta a mea care era pe un scaun, stinse lumina și scena se sfârși deocamdată aici, dar curând ea reîncepu în patul meu, unde nu puteam să ațipesc.

Mi se părea că portretul pajului era atârnat în bolta baldachinului și de cele patru coloane; nu-l vedeam decât pe el. Zadarnic încercam să fac o legătură între această ființă încântătoare și fantoma îngrozitoare pe care o văzusem: vedenia dintâi scotea în evidență farmecul celei din urmă.

Cântecul melodios pe care-l ascultasem sub boltă, glasul acela încântător, vorbirea aceea care părea ca iese din inimă, răsunau încă în inima mea și trezeau o fremitare nemaipomenită.

— Ah! Biondetta—zisei—dacă n'ai fi o ființă fantastică!... dacă n'ai fi cea urtă cămilă!...

(Va urma)

BIOGRAFIA

LAUTRÉAMONT

Lautréamont e un pseudonim pentru numele Isidore Ducasse. L-a luat dintr'un roman al lui Eugène Sue, intitulat *Lautréamont*. Despre viața lui Lautréamont nu se știe aproape nimic. În asta constă însăși „biografia“ lui. E adevărat că a trăit și foarte puțin: 24 ani! (Născut la 4 Aprilie 1846 — la Montevideo —, mort la 24 Noembrie 1870 — la Paris.) N'au rămas dela el decât câteva scrisori și opera: *Les Chants de Maldoror și Poésies*. Tatăl său — om cu stare — era „cancelar delegat“ la Consulatul Franței din Montevideo. La 17 ani Isidore Ducasse e elev la Liceul imperial din Pau. Un coleg de școală, Lespès, ne spune că Ducasse gusta mult pe Racine și Corneille și mai ales *Oedip-Rege* al lui Sophocles; admira pe Edgar Poe. Avea o deosebită aversiune pentru versurile latinești. În timpul canicului elevii se scaldau în râul din Bois-Louis, lângă oraș. Isidore era un excelent înotător.

— Aș avea mare nevoie, zise el într'o zi, să-mi răcoresc mai des în apa asta de izvor creererul meu bolnav.

Avea o deosebită atracție pentru istoria naturală.

După 1865 nu se mai știe nimic despre Isidore Ducasse până la 1868, August. La această dată apare primul cânt din *Les Chants de Maldoror*, numele autorului fiind reprezentat prin trei steluțe. La 1869 *Cântecul lui Maldoror*

sunt tipărite în întregime. Dar ediția aceasta n'a apărut niciodată în librării. La 12 Martie 1870, într'o scrisoare, Lautréamont se plânge că e ditorul, Lacroix, refuza să pună cartea în comerț „pentru că viața era acolo zugrăvită în culori prea crude și se temea de procurorul general“.

Abia după moarte, la 1874, cartea a apărut într'o altă ediție care a fost pusă în comerț. *Les Chants de Maldoror* au scandalizat pe contemporani. Cei mai mulți au socotit autorul nebun. Léon Bloy, înclinat totdeauna către calomnie, a scris: „Autorul a murit într'o cabană și asta e tot ce se știe despre dânsul“ pentru că altădată să afirme cu furie că e vorba de opera unui alienat. Rémy de Gourmont, el însuși, pare că s'a îndoit de integritatea facultăților mintale ale lui Lautréamont. Autorul însă n'a fost deloc nebun. Adevărata nebunie se manifestă prin imposibilitatea de a da o expresie. Unele bucăți însă din *Maldoror* sunt scrise într'o ordine care te fac să te gândești la scriitorii din Marele Secol. E ceace observă cu dreptate Edm. Jaloux în Prefața unei noi ediții, din 1937. Pentru el, cele șase cântece ale operii lui Lautréamont sunt „o *Divina Commedia* romantică, fără progresiune, fără ordine teologică, fără pasiuni personale“, „o *Divina Commedia* imaginată

de un copil genial“. Pentru L. P. Quint, împărăția poetică a Lautréamont, e un produs al rupturii dintre bunul simț și imaginație, ruptură consumată de cele mai multe ori în favoarea celei din urmă și obținută dintr'o accelerare voluntară, vertiginosă a debitului verbal. De la sistematizarea acestui mijloc de expresie a pornit suprarrealismul. De aici, de pildă, în *Poezii*, partea II, pasagiile umoristice realizate prin inversarea unor Cugetări ale lui Pascal sau Maxime ale lui la Rochefoucauld. Iată două: „Dacă morala Cleopatrei ar fi fost mai puțin scurtă, fața lumii s'ar fi schimbat. Nasul ei n'ar mai fi devenit așa de lung“: „Musca asta nu judecă bine: un om fi bazeie pe la urechi“. *Poeziile* lui contrazic total prima operă (*Cântecul lui Maldoror*), în ele luând o atitudine anti-romantică și aducând un elogiu ordinii și clarității.

Lautréamont a fost „descoperit“ mult mai târziu. După o mică ediție în 1890, deabia în 1920 s'a tras o alta (cu o prefață de Rémy de Gourmont) în 2500 exemplare. Cea mai bună ediție și cea mai complexă e aceea din 1938: Comte de Lautréamont, *Oeuvres complètes*, ed. G. L. M. Paris, cu o Introducere de André Breton, șeful supracaliștilor, care-l socot pe autorul *Cântecelor lui Maldoror* drept premergătorul lor.

G. Ivașcu

Cronica mizantropului

Individualism și cultură

Ceace ar trebui să izbească pe Român în Franța—fără în fond cea mai civilizată din lume—este extraordinara rezervă a individului față de semenul său. Impresia pentru străin e cam dezagreabilă și este evident că Francezul a împins prea departe izolația morală. Totuși ce admirabil nivel spiritual. Să îmiți această atitudine exterior e o mai-muștarie, să meditezi asupra ei e poate un mijloc de a fi-o însuși cu încetul. Francezul a trăit atâtea secole de cultură, a întors și răsintors aceleași probleme, încât și-a dat seama că orice afirmație cuprinde o parte de adevăr. Atunci de ce să repudiezi cu violență poziția altuia? E nedrept căci progresul, adevărului însuși presupune procesul dialectic care are nevoie de doi termeni opuși conciliabili. În ce privește viața emoțională a ceeași lungă existență națională a dat Francezului respectul pentru reacțiile individului și chiar pentru manile lui. Cu cât te întorci spre epoca clasică în Franța, ai impresia că viața decurge într'o familiaritate dulce. Gesturi maniacale, ce azi ne-ar mira, sunt tolerate, chiar respectate. Stăpâna salonului ilustru îngăduie obișnuitului ei invitat academician să ațipească un sfert de oră, în fotoliu, sau să strănute igienic. Viața de curte de altfel unde interesele fiecăruia erau legate de factori sentimentali infinitesimali a dat Francezului acea fineță preventivă, acel tact inimitabil de a nu trezi nicio susceptibilitate, nicio iritație. Francezul nu laudă, căci laudarea unuia atinge neplăcut pe altul, Francezul complimentează, face reverențe, spune „des douceurs“. La început lucrul poate să agaseze, dar în cele din urmă conviț că e foarte rezonabil. Să zicem că ești poet și te duci într'o reuniune literară, într'un salon, La noi ai putea fi întâmpinat cu vorbe de acestea: — Domnule, am descoperit un poet extraordinar, cred că înșfășit avem un mare poet! Desigur, lucrul e jenant. Poți fi oricât de modest, dar fondul omenesc, egoist din tine, e turburat. Declarația este o osândă. Fața ta nu poate să nu se alte-

reze, nu din invidie dar din silința de a nu părea invidios. Dacă însă gazda ar zice așa: Iată pe scumpul, pe marele nostru cântăreț al lunii, să-l rugăm să se pronunțe asupra unui tânăr poet în care ni s'a părut că vedem un demn urmaș al său! — complimentul e convențional, dar onorabil. Atunci noi, liberați de bănuiala invidiei, vom putea zice: după lectură: Sunt fericit de a fi fost eu ales de a saluta un mare poet! Este o chinierie asta, dar China este tot mai leagănul străvechi al politeții.

Viața de curte ar fi trebuit să facă pe Francezii ipocriți și în fond i-a făcut fini. De ce? Pentru că curtenii nu luptau între ei intrucât regele îi semnală după bunul plac. Curtenii făceau doar anticameră, adică așteptau să fie rămarcați. Cine stă mult pe loc se plictisește și atunci curtenii vorbeau, băfeau, înțepau, însă cu mânuși, cu un perfect tact, înțelegi tacit între ei. Să accepte jocul. Astfel Francezii au prins gustul conversației, gust ce presupune un respect pentru opinia altuia. Cui îi place să vorbească, ascultă și pe celălalt. Felul cum înțelegem noi conversația este exemplificat de ieșirile iritate ale cutății eroine caragialești: — Tacit, tu, să vorbești cu! Toată literatura franceză ideologică e străbătută de respectul pentru ideile celuilalt, de sentimentul că adversarii ne fac o finețe de a ne da prilejul să îndrăznim a lua poziție împotriva lor. De unde onctozitatea. Un Francez luat repede, brutal, se zăpăcește. Am văzut o Spaniolă cam nebună care agățându-se de un biet învătător, în tren, l-a declarat ritos: Voi Francezii sunteți de vină de ce se petrece în Spania! — Francezul se făcu galben de emoție și se sili, înfricoșat și grav, să se disculpe: Mais moi, mais nous, mais, voyez vous... et d'ailleurs... Se prostise complet. Un Român s'ar fi uitat urit la cucoana și și-ar fi văzut de treabă. Francezul fusese speriat de bruscheța întrebării, dar nu-și închipuia că se poate sustrage el. Ar fi fost o ne-politeție.

Francezul pune atâtea religiozitate în mișcări, în vorbire, în toate aspectele vieții, încât deși grupul uman francez e vioi, sgomotos, și se pare că se mișcă din îndărătul unei vitrine pline cu apă.

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

Lui Ionel Teodoreanu

care a instituit un premiu de 5000 de lei, prin Universul Literar, pentru cea mai bună analiză făcută unui erou din ultimul său roman.

Pe când era drăguț și june Scriind romane, Ionel Facea afaceri foarte bune. Dar azi când s'a slujit nițel, Ca să-l citești, plătește el.

Mircea Pavelescu

Într'o zi Montesquieu discută chestiuni de drept cu un consilier cam sărit care, spre a-și susține teza, strigă: — Scumpul meu președinte, dacă n'o fi cum îți spun, îți dau capul meu!

— Ei bine, primesc — răspunse liniștit Montesquieu: micile cadouri întrețin prietenia!

Abatele Morellet, scriitor, filosof și critic nu gusta decât literatura clasică. Auzind de valva pe care o făcea *Atala* de Chateaubriand, cum-pără și citi cartea. Totul îi uimi și-l scandaliză. Dar mai cu seamă i se păru afară din cale pasagiul unde stă scris că Chactas ține pe Atala pe genunchii și-i încălzește picioarele cu mâinile. Deși revoltat, abatele scrupulos, vru să facă o ultimă probă critică. Scutură clopoțelul și chemă pe bătrâna lui servitoare. Îi porunci să se așeze pe genunchii lui și încercă să-i încălzească, după pilda lui Chactas, picioarele. Abatele era însă reumatic, baba bătrână foc, încât căldura dorită nu se produse. Morellet osândi atunci definitiv *Atala*, declarând-o absurdă.

Renan călătorind prin Liban auzi de o călugăriță care făcea minuni și fu convins s'o vadă. Un prieten îl prezenta ca un prieten care vrea să-i se scoată diavolul din el. Intrând la călugăriță, Renan dădu ochii peste cap, se suci puțin, jucându-și rolul. Fu, se înțelege, numaidecât vindecat. Călugărița era tânără, frumoasă, și mirosea minunat. Lui Re-

nan îi făcu impresia că suavul parfum venea din mijlocul trupului femeii. Mai târziu se încredință însă că mânăstirea avea un sistem secret de fumigație.

Anatole France pretindea că Gambetta nu citea nimic și că se plimba mereu cu un volum desperechiat de Montaigne pe care însă nu-l deschidea niciodată.

Sora lui Chateaubriand spunea duhovnicului pe patul de moarte: — Ah, părinte, ce voiu spune lui Dumnezeu când mă voiu înfățișa înaintea lui? Nu știu decât versuri...

Barthélemy învășase limbi orientale și trecea drept un specialist în această ramură. Într'o zi niște comercianți din Marsilia îi aduseră un bătrân Evreu care pretindea că vorbește limba arabă. Evreul începu să miște gura scoțând articulațiuni bizare, până ce Barthélemy băgă de seamă că acesta spune pe dinafară în ebraică pasagiile din Biblie. Atunci începu și el să spună pe dinafară propoziții dintr'un manual de conversație arab. Amândoi întinseră însă situația căci se laudară reciproc comercianților ca mari învățați.

Așa cum se întâmplă adesea cu oamenii mari. Vasile Pârvan n'a părut tatălui său, la început, o odraslă mai rășirită decât altea. ba chiar tată-său s'a gândit, ca să scape de grija lui, să-l dea ucenic la o cismărie.

Vasile Pârvan, deși bolnav, era sau voia să pară viguros. Pe când conducea ca director Școala română din Roma, unde era membru și G. Călinescu, Pârvan plimbându-se cu membrii școlii pe Chiaia, la Napoli, ținu cu orice chip să ridice în brațe pe G. Călinescu, ceace și făcu. Acesta se lăsă ușurel în brațele lui Pârvan care toată seara fu vădit satisfăcut de isprava sa atletică și plăti toate consumațiile.

Parodii originale

În maniera d-lui Ionel Teodoreanu

Zorile înfloreau ca un cais, femeile treceau cu portocale în obraji, precepții strigau constativ dimineața încercată în coșuri. Cerul se aprindea ieșan, soarele era ieșan, luna

era ieșană. Bărladul era ieșan Bucureștiul era ieșan. Europa era ieșană. Roosevelt era ieșan, Dumnezeu era ieșan. Ana, Ana, Ana, Ana, Ana, Ana, Eu, eu, eu, tu, tu, tu, tu, el, el, el, în sus în jos, la est, la vest, la nord, la sud, în pat, sub pat, Ura, ura, ura, Aliluia, aliluia, aliluia, aliluia.

* Citorul trebuie să vadă în aceste parodii niște simple glume pentru destinderea spiritului, fără nici o intenție de a atinge pe cineva.

POSTA REDACTIEI

Apostol Iorin, Buc: Dă-mi răgaz să citesc. Șerban Mircescu, Buc: Prea sentimental. Bulldog: Avem aceleași păreri critice, dar fiind la mijloc problema existenței nu trebuie să fim răi și să părem că vrem să i-o sdruncinăm. Ioan Tincu, Com: Porcești: Bravo! Gruia Vintilă, Ro-

man: Eminesciene, dar promițătoare. La ceilalți răspuns direct.

Erata la nr. 6. Pg. I, foileton, col. 1, r. 2: se rădușese. Pg. II col. 6, r. 90: notele ce secesc. Pg. III col. 1, r. 64: în general, deci. Pg. II, col. 3, r. 39: și-l deod.

Domnii profesori și învățători care au primit revista sunt rugați să ne vestească îndată dacă înțeleg să se aboneze, intrucât acesta este ultimul număr pe care-l vor mai primi din oficiu. Abonarea este singurul mijloc de a avea revista regulat și leitiv, mai ales în localitățile în care n'avem corespondenți sau în care, din motive administrative, nu mai facem expediția. Apariția revistei în 52 de numere anuale e asigurată.

BIBLIOGRAFIE

Octav Rucu, *Vasile Alexievici, poet al suferinței*. Buc., Editura noastră, 1939.

Petru Șerbanescu, *Viață frântă*, roman. Buc., „Cultura poporului“, [1938].

St. S. Burada, *Popas lângă un boschet, poezii*. Roșiori-de-Vede, 1937.

St. S. Burada, *Dansul lumii, poezii*. Roșiori-de-Vede, 1938.

Matei Alexandrescu, *Jocul cuvintelor*. Buc., „Cartea Românească“, 1939 [Colecția „Gândirea“].

Ilie Ieneș, *Arăd luminile n Vitol*, roman. Timișoara, 1937.

Cristian Sărbu, *Tablouri și Cântec din călătoria mea, versuri*. Buc., „Adonis“, 1938.

Ștefan Baciu, *Drumeț în anotimpuri*, poem. Edit. Frize, 1939.

Const. Goran, *Poezii*. Bibl. „Fântâna Darurilor“ nr. 24.

Ioan Massoff, *Davicion Bally revoluționarul dela 48*. Buc., „Cultura Poporului“.

Mihail Șerban, *Nunta de argint*,

nuvele. Buc., „Cugetarea“. Const. Părlău, *Scuturi frânto* poem. Buc., „Adonis“, 1938.

Maximilian Glasberg, *Suflete chinute*. Buc., 1938.

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, str. Ionescu 4